

DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-54-76>

УДК 336.22:351.72:338.124.4(477)

Таращенко Володимир Анатолійовичкандидат економічних наук, доцент,
докторант,

Державний податковий університет

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4873-982X>**Volodymyr Tarashchenko**

State Tax University

**ОРІЄНТИРИ ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ****GUIDELINES OF TAX SECURITY OF THE NATIONAL
ECONOMY IN CONDITIONS OF MARTIAL STATE**

Анотація. У статті визначено стратегічні та оперативні орієнтири забезпечення податкової безпеки національної економіки в умовах воєнного стану. Узагальнено внутрішні загрози податковій системі, що проявляються на організаційно-адміністративному, фінансово-ресурсному, інституційно-правовому та суспільно-економічному рівнях. Акцент зроблено на необхідності розмежування орієнтирів податкової безпеки за часовим критерієм. Обґрунтовано пріоритети адаптивної податкової політики, спрямованої на підтримку національної економіки, цифровізацію адміністрування, розвиток кадрового потенціалу та забезпечення податкової стабільності у воєнний і післявоєнний періоди. Запропоновано класифікацію податкових загроз та диференціацію управлінських рішень, що дозволяє зробити податкову політику більш гнучкою та ефективною відповідно до умов, що змінюються.

Ключові слова: податкова безпека, національна економіка, воєнний стан, податкові загрози, стратегічні орієнтири, оперативні орієнтири, податкове адміністрування, економічне відновлення.

Summary. The full-scale war in Ukraine has significantly exacerbated the threats to the national tax system and highlighted the need to rethink the priorities of tax security. In conditions of military and economic instability, the role of the tax system in ensuring tax stability, social support and economic recovery is becoming increasingly important. Tax security is not only a component of financial security, but also a tool for supporting the stability of the national economy during prolonged crises. The purpose of the article is to scientifically substantiate approaches to determining the main guidelines for tax security of the national economy in conditions of martial law, taking into account existing threats and opportunities for recovery. The study used systemic and structural-functional approaches, methods of comparative analysis and generalization. This allowed us to identify the levels of threats to the tax security of the national economy, to identify and compare strategic and operational guidelines for ensuring tax security, and to justify the temporal differentiation of tax decisions in conditions of martial law. The article identifies four groups of internal threats to tax security (organizational-administrative, financial-resource, institutional-legal, and socio-economic). The author distinguishes between long-term strategic guidelines (transparency, predictability, strengthening institutions, improving legislation) and short-term operational guidelines (flexible regimes, digitalization, staff stability, efficiency of tax authorities). Special emphasis is placed on the time orientation of tax decisions and the balance between state interests and taxpayers' interests. The results of the study confirm that Ukraine's tax policy under martial law should combine adaptability and efficiency, seeking to protect revenues and simultaneously stimulate economic recovery. Further scientific research should be directed at improving the tools for rapid response to tax risks, developing models of adaptive tax policy, and assessing the effectiveness of its impact on macroeconomic stability.

Keywords: tax security, national economy, martial law, tax threats, strategic guidelines, operational guidelines, tax administration, economic recovery.

Постановка проблеми. Воєнні події, які тривають на території України з 2022 року, призвели до значного зростання загроз у забезпеченні належного рівня податкової безпеки як ключової складової економічної безпеки. До переліку існуючих ризиків функціонування податкової сис-

теми додалися нові, зумовлені воєнним станом. Серед основних деструктивних чинників варто виокремити нестабільність податкових надходжень, зростання обсягів тіньової економіки, спотворення податкової бази, змінність нормативно-правової бази у сфері оподаткування, а також

зростання податкового навантаження на легальний сектор економіки.

У цих умовах посилюється потреба в науково обґрунтованому перегляді та уточненні орієнтирів податкової безпеки, здатних забезпечити цілісність інституцій, податкову стабільність і підтримати економічне відновлення. Разом з тим, варто відзначити відсутність єдиного наукового підходу до розкриття сутності та пріоритетів податкової безпеки національної економіки в умовах трансформацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Воєнний стан в Україні показав необхідність ретельно переглянути підходи до податкової безпеки як ключової складової фінансової стабільності та макроекономічної витривалості національної економіки. У таких умовах вітчизняні науковці зосереджують увагу на формуванні стратегічних орієнтирів, інституційних викликах та інструментах податкового регулювання у зумовлених війною умовах глибокої трансформації національної економіки.

У роботі В. Горина, П. Були та В. Черноуса [1] підкреслюється, що податкова політика має не лише забезпечувати фіскальні надходження, а й підтримувати економічну активність. На думку К. Науменка [2], в умовах воєнного стану зростають ризики тінізації економіки та ослаблення адміністрування, що може викликати потребу у виробленні ситуативних рішень у сфері податкової безпеки.

У співавторських працях М. Скорик [3; 4] досліджено механізми податкового стимулювання бізнесу в умовах війни, зокрема через пільги та спрощення процедур. Ж. Шило [5] вказує на потребу модернізації податкової системи та впровадження ризик-орієнтованих підходів. У свою чергу, О. Черниш з колегами [6] вказують на податкову безпеку як частину стратегії економічної витривалості.

Загальні питання фінансової безпеки розглядають В. Краєвський та С. Бардаш [7], які підкреслюють необхідність інституційної стійкості податкової системи. Оцінку макроекономічних параметрів безпеки подано в роботі О. Солосіча і М. Сінайка [8], що формує підґрунтя для стратегічних орієнтирів податкової політики.

Корисним є також аналіз досвіду економік після збройних конфліктів, поданий С. Івановим [9], який акцентує на фіскальній політиці як інструменті відновлення. І. Чугунов із колегами [10] обґрунтовують роль податкової системи у фінансуванні повоєнної відбудови.

Проаналізовані джерела свідчать про зростання ролі податкової безпеки як ключового елементу національної економічної безпеки в умовах воєнного стану. Водночас, незважаючи на наявність окремих доробків, системні дослідження орієнтирів податкової безпеки національної еко-

номіки в умовах війни залишаються неповними й розрізненими. Це підтверджує потребу у подальших дослідженнях для чіткого визначення орієнтирів зміцнення податкової безпеки економіки України.

Метою статті є наукове обґрунтування підходів до визначення основних орієнтирів податкової безпеки національної економіки в умовах воєнного стану, з урахуванням наявних загроз та можливостей для відновлення.

Виклад основного матеріалу дослідження. У системі фінансової безпеки держави категорія «податкова безпека» посідає особливе місце як така, що забезпечує стійкість фіскальної системи, дієздатність державного сектору та передбачуваність фінансування критичних функцій держави в умовах як нормального функціонування економіки, так і в періоди системних потрясінь. Трансформаційні процеси, зумовлені запровадженням воєнного стану, об'єктивно викликають потребу у поглибленні змістовного трактування дефініції «податкова безпека», з урахуванням чинників надзвичайного характеру.

Податкову безпеку в умовах воєнного стану доцільно розглядати як стан здатності держави забезпечувати безперервність функціонування податкової системи в умовах надзвичайних загроз, з дотриманням балансу між податковими інтересами держави, платоспроможністю суб'єктів господарювання та принципами податкової справедливості [2, с. 24; 3, с. 266]. Такий підхід охоплює не лише стабільність податкових надходжень, а й здатність інституцій податкового адміністрування оперативного адаптуватися до змін зовнішнього середовища.

Вважаємо, що семантичне навантаження поняття «податкова безпека» в умовах воєнного стану вимагає поділу її на стратегічний та оперативний рівні, кожен з яких має свої функціональні особливості (табл. 1).

Таким чином, податкова безпека у воєнний період постає як інтегрована багатоаспектна категорія, що потребує диференціації підходів до її забезпечення [1, с. 284] залежно від рівня планування та масштабу загроз. Стратегічні заходи формують конфігурацію післявоєнного відновлення, тоді як оперативні – підтримують життєздатність податкової системи в умовах війни. Їх узгодженість є запорукою збереження фінансової, у т.ч. податкової, незалежності держави.

У зв'язку з цим особливого значення набуває класифікація загроз податковій безпеці на оперативні та стратегічні. Дана класифікація є важливим інструментом для належної організації податкового регулювання в умовах воєнного стану. Такий підхід дозволяє не лише чітко визначити характер і джерела податкових загроз, а й забезпечити своєчасне та адекватне реагування з боку органів державної влади [12, с. 129].

Таблиця 1 – Стратегічні та оперативні аспекти податкової безпеки

Критерій	Стратегічний аспект	Оперативний аспект
Часовий	Довгострокова (період післявоєнного відновлення, середньо- та довгострокове планування)	Коротко- та середньострокова (поточне забезпечення фіскальної стабільності)
Функціональне призначення	Формування цілісної концепції податкової безпеки	Реалізація конкретних антикризових заходів
Змістовні пріоритети	Розробка нормативно-правової бази, модернізація системи адміністрування, цифровізація	Адаптація механізмів адміністрування, перегляд ставок, запровадження пільг тощо
Суб'єкти реалізації	Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України	Державна податкова служба, Міністерство фінансів, органи місцевого самоврядування
Ключові загрози	Довготривала податкова нестабільність, втрати податкового суверенітету	Тимчасові касові розриви, скорочення податкових баз, збої в адмініструванні
Очікуваний результат	Стійкість податкової системи, легітимність податкових рішень	Збереження поточних доходів бюджету, мінімізація втрат податкового потенціалу

Джерело: авторська розробка

Оперативні загрози, як правило, мають тимчасовий характер і виникають раптово. Їх вирішення потребує швидких управлінських рішень та гнучких механізмів податкового адміністрування. Мова йде, зокрема, про помилки в податкових розрахунках, тінізацію доходів, порушення в роботі контролюючих органів тощо.

Таким чином, класифікація загроз податковій безпеці на стратегічні та оперативні не лише поглиблює теоретичне осмислення проблематики, а й має прикладне значення для виявлення довгострокових негативних тенденцій [13, с. 137].

Оперативні загрози податковій безпеці в умовах воєнного стану мають безпосередній ефект, вимагають гнучких управлінських рішень, підвищення рівня цифровізації, посилення антикризового адміністрування та формування каналів

швидкого зворотного зв'язку з платниками податків (табл. 2).

Ігнорування або несистемне реагування на стратегічні загрози податковій безпеці національної економіки в умовах воєнного стану має всі ознаки багаторівневої податкової кризи, що ускладнює процеси економічної стабілізації, гальмує соціально-економічне відновлення та знижує рівень довіри до органів державної влади в цілому (табл. 3).

Відповідно до встановлених загроз особливої актуальності набуває визначення ключових стратегічних та оперативних орієнтирів забезпечення податкової безпеки в умовах воєнного стану. Адже науково обґрунтована і системна ідентифікація орієнтирів управління податковою системою є запорукою ефективного усунення загроз,

Таблиця 2 – Оперативні загрози податковій безпеці в умовах воєнного стану

Рівень загроз	Ключові загрози	Сутнісна характеристика
Організаційно-адміністративний	Порушення процедур адміністрування	Ускладнення або призупинення реалізації функцій обліку, нарахування та стягнення податків через воєнні дії
	Втрата фіскального контролю	Неможливість своєчасно проводити перевірки, здійснювати податковий моніторинг, аудит ризикових операцій
	Зниження кадрового потенціалу	Зменшення кадрового потенціалу через мобілізацію, переміщення або скорочення штатних одиниць
Фінансово-ресурсний	Обмеження бюджетного забезпечення	Дефіцит ресурсів для технічного, аналітичного та матеріального забезпечення діяльності податкових органів
	Зниження технічного потенціалу	Втрата або пошкодження інфраструктури та обладнання, необхідного для адміністрування податків
Інституційно-правовий	Турбулентність нормативного середовища	Часті зміни законодавства без належної координації, що ускладнює його застосування в оперативній практиці
	Ситуативне застосування пільг	Надання фіскальних преференцій без оцінки довгострокових наслідків для дохідної частини бюджету
Суспільно-економічний	Активізація тінювих схем	Зростання частки нелегального обігу товарів і послуг, уникнення оподаткування через неформальні механізми
	Зниження податкової дисципліни	Послаблення фіскальної культури, падіння рівня добровільної сплати податків серед платників

Джерело: складено автором на основі узагальнення даних з [1–5]

Таблиця 3 – Стратегічні загрози податковій безпеці в умовах воєнного стану

Рівень загроз	Ключові загрози	Сутнісна характеристика
Макроекономічний	Звуження податкової бази	Втрата частини територій, руйнування виробничих потужностей, скорочення легальної зайнятості та підприємництва
	Структурна деформація економіки	Зміщення економічної активності у малофіскальні або дотаційні галузі, що не генерують стабільні доходи бюджету
Податково-бюджетний	Нарощення дефіциту та боргового навантаження	Залежність від зовнішнього фінансування та емісійних джерел, що підриває податкову самодостатність держави
	Послаблення системної податкової політики	Відсутність довгострокової стратегії податкового розвитку на фоні ситуативного регулювання
Інституційний	Девальвація довіри до податкової системи	Зростання недовіри до органів влади, слабка прозорість податкових рішень, невизначеність правил гри
	Втрата міжнародної фіскальної репутації	Ускладнення співпраці з міжнародними податковими інституціями, обмеження в інтеграції до глобального обміну податковою інформацією
Правовий	Хаотичні законодавчі трансформації	Часті зміни податкового законодавства без концептуального підґрунтя і належної імплементації
	Правова невизначеність	Розмитість дефініцій, колізії та прогалини в податкових нормах, що ускладнюють дотримання та контроль
Соціально-поведінковий	Зниження податкової культури	Втрата мотивації до добровільної сплати податків, легалізації доходів, відчуття безкарності у платників податків
	Ослаблення інституційної ролі держави у сфері оподаткування	Руйнування соціального контракту між державою і платником: податки не асоціюються з суспільним благом

Джерело: складено автором на основі узагальнення даних з [1; 2; 5]

позитивного результату відповіді на виклики та забезпечення сталого розвитку національної економіки.

Стратегічні орієнтири формуються з урахуванням довгострокових викликів та загроз, що впливають на функціонування податкової системи, і спрямовані на створення умов для стабільного функціонування податкової системи в майбутньому. Основними стратегічними орієнтирами є:

- забезпечення прозорості та передбачуваності податкової політики, що сприяє підвищенню довіри платників податків та інвестиційній привабливості економіки;

- розширення податкової бази шляхом диверсифікації джерел наповнення бюджету, що є критично важливим у період нестабільності;

- посилення інституційної спроможності податкових органів через розвиток цифрових технологій, аналітичних інструментів та кадрового потенціалу;

- спрямування податкової політики на підтримку економічного відновлення та національної безпеки;

- удосконалення нормативно-правової бази для забезпечення балансу між податковими інтересами держави та платників податків.

Оперативні пріоритети відображають актуальні завдання, спрямовані на забезпечення безперервності податкових надходжень і мінімізацію негативних наслідків воєнного часу. Вони включають:

- гнучке коригування податкових режимів та застосування тимчасових пільг з метою підтримки бізнесу в кризових умовах;

- забезпечення ефективного адміністрування та контролю через впровадження цифрових технологій та спрощення процедур;

- підвищення податкової дисципліни шляхом оперативного реагування на порушення та оптимізації взаємодії з платниками;

- розвиток кадрового потенціалу податкових органів, забезпечення їх безперебійної роботи в умовах воєнного часу;

- моніторинг і аналіз змін економічної кон'юнктури для оперативного прийняття управлінських рішень.

Таким чином, комплексне врахування стратегічних і оперативних пріоритетів дає змогу забезпечити ефективне управління податковою безпекою в умовах воєнного стану, сприяючи фінансовій стабільності і економічній стійкості держави.

Також, з урахуванням викликів, що постали перед податковою системою України у період воєнного стану, доцільно запропонувати низку практичних кроків, які можуть посилити податкову безпеку національної економіки як у короткостроковій, так і у довгостроковій перспективі:

1. Стратегічні рекомендації (на майбутнє):

- створити стабільну податкову політику, яка буде передбачуваною для бізнесу й громадян і сприятиме економічному розвитку;

– розширити податкову базу, тобто знайти нові джерела наповнення бюджету, не збільшуючи при цьому тиск на чесних платників;

– посилити спроможність податкових органів за рахунок підготовки кадрів, оновлення технічної бази та впровадження цифрових рішень;

– впроваджувати політику підтримки економіки, у якій податки не стримують розвиток, а навпаки – стимулюють відновлення;

– оновити законодавчу базу, щоб вона відповідала умовам воєнного часу і забезпечувала податкову рівновагу.

2. Оперативні рекомендації (на зараз):

– ввести тимчасові податкові пільги для підприємств, які постраждали від війни, і гнучко змінювати ставки податків залежно від ситуації;

– спростувати адміністрування податків, водночас посилюючи контроль за ризикованими операціями;

– проводити податковий контроль вибірково, орієнтуючись на найбільш небезпечні випадки ухилення;

– гарантувати безперебійну роботу податкових органів, особливо в зонах, наближених до бойових дій, за допомогою резервного технічного забезпечення;

– оперативно реагувати на зміни економічної ситуації, змінюючи політику там, де це потрібно.

3. Нормативно-правові пропозиції:

– внести зміни до законів, щоб адаптувати податкові процедури до реалій воєнного стану;

– передбачити спеціальні податкові режими на період війни, із чіткими умовами повернення до звичайної системи після перемоги;

– включити податкову безпеку до загальнодержавної системи національної безпеки, закріпивши це в офіційних документах.

Висновки. У контексті триваючого воєнного протистояння проблема забезпечення податкової безпеки національної економіки набула ключового значення для збереження функціональної спроможності держави, її економічної стійкості та соціальної стабільності. Проведене дослідження дозволило виокремити низку стратегічних і оперативних орієнтирів, які мають стати основою для формування ефективної та адаптивної податкової політики.

Подальші наукові дослідження доцільно спрямувати на удосконалення інструментарію оперативного реагування на податкові ризики, розробку моделей адаптивної податкової політики та оцінку ефективності її впливу на макроекономічну стабільність. Особливої актуальності набуває глибше осмислення взаємозв'язку між податковою безпекою та індикаторами фінансової, інституційної й національної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Черниш О., Курилюк Ю., Коломієць В., Томчук-Пономаренко Н., Савчук А. Стратегічні пріоритети розвитку економіки України в умовах воєнного часу: відповідь на сучасні виклики. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2023. Т. 3, №50. С. 282–297. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcapter.3.50.2023.4079>

2. Горин В.П., Була П.В., Черноус В.С. Податкова політика України в умовах воєнного часу: реалії, безпекові виклики та перспективи подолання. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*. 2024. №18. С. 23–31. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.18.23>

3. Науменко К.В. Проблеми забезпечення податкової безпеки в умовах воєнного стану. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*. 2024. №20. С. 263–268. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.20.263>

4. Скорик М. та ін. Податкові новації для бізнесу в умовах воєнного стану в Україні. *Молодий вчений*. 2023. № 4 (116). С. 178–181. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-4-116-35>

5. Скорик М., Брухаль В. Податкове стимулювання бізнесу в умовах воєнного стану. *Молодий вчений*. 2023. №4 (116). С. 173–177. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-4-116-34>

6. Шило Ж. Податкова система України в умовах дії воєнного стану: недоліки та перспективи. *Bulletin National University of Water and Environmental Engineering*. 2024. Т. 1, №105. С. 317–327. DOI: <https://doi.org/10.31713/ve1202429>

7. Солосіч О.С., Сінайко М.Д. Аналіз параметрів макроекономічної безпеки України в умовах воєнного стану. *Economic Synergy*. 2024. № 1. С. 154–166. DOI: <https://doi.org/10.53920/es-2024-1-11>

8. Іванов С. Економічне відновлення і розвиток країн після збройних конфліктів та воєн: невтрачені можливості для України. *Економіка України*. 2019. Т.62, №1(686). С. 75–89. DOI: <https://doi.org/10.15407/ekonouykr.2019.01.075>

9. Чугунов І., Макогон В., Титарчук М., Ничик В., Грегуль В. Фінансове забезпечення відбудови економіки України. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2024. Т. 1, №54. С. 307–315. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcapter.1.54.2024.4253>

10. Краєвський В.М., Бардаш С.В. Проблеми забезпечення фінансової безпеки України. *«Innovative Development in the Global Science»*: матеріали 3-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 26–28 січ. 2024, Бостон, США. Київ : Scientific Collection «InterConf», 2024. Вип. 186. С. 58–63.

11. Нікітішин А. О., Пасічний М. Д. Методологічні положення щодо зміцнення податкової та бюджетної безпеки держави. *Ефективна економіка*. 2024. № 4. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.4.5>

12. Вихлюк М. Економічний зміст податкової безпеки та її складові. *Світ фінансів*. 2013. Вип. 3. С. 126–134. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/svitfin_2013_3_16

13. Кушнерук О. Й., Алексеєнко Н. М. Податкова безпека: питання теорії, методології та економічної динаміки. *Наукові праці НДФІ*. 2020. № 1. С. 129–144 DOI: <https://doi.org/10.33763/npndfi2020.01.129>

References:

1. Chernysh, O., Kuryliuk, Yu., Kolomiets, V., Tomchuk-Ponomarenko, N., & Savchuk, A. (2023). *Strategichni priorytety rozvytku ekonomiky Ukrainy v umovakh voiennoho chasu: vidpovid na suchasni vyklyky* [Strategic priorities for the development of Ukraine's economy during wartime: response to modern challenges]. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, vol. 3(50), pp. 282–297. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.3.50.2023.4079> (in Ukrainian)
2. Horyn, V. P., Bula, P. V., & Chornous, V. S. (2024). *Podatkova polityka Ukrainy v umovakh voiennoho chasu: realii, bezpekovi vyklyky ta perspektyvy podolannia* [Tax policy of Ukraine during wartime: realities, security challenges, and prospects for overcoming]. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 18, pp. 23–31. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.18.23> (in Ukrainian)
3. Naumenko, K. V. (2024). *Problemy zabezpechennia podatkovoi bezpeky v umovakh voiennoho stanu* [Problems of ensuring tax security during martial law]. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 20, pp. 263–268. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.20.263> (in Ukrainian)
4. Skoryk, M., et al. (2023). *Podatkovi novatsii dlia biznesu v umovakh voiennoho stanu v Ukraini* [Tax innovations for business in wartime conditions in Ukraine]. *Molodiy vchenyi*, vol. 4(116), pp. 178–181. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-4-116-35> (in Ukrainian)
5. Skoryk, M., & Brukhal, V. (2023). *Podatkove stymuliuвання biznesu v umovakh voiennoho stanu* [Tax incentives for business in wartime conditions]. *Molodiy vchenyi*, vol. 4(116), pp. 173–177. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-4-116-34> (in Ukrainian)
6. Shylo, Zh. (2024). *Podatkova systema Ukrainy v umovakh dii voiennoho stanu: nedoliki ta perspektyvy* [Ukraine's tax system under martial law: shortcomings and prospects]. *Bulletin National University of Water and Environmental Engineering*, vol. 1(105), pp. 317–327. DOI: <https://doi.org/10.31713/ve1202429> (in Ukrainian)
7. Solosich, O. S., & Sinaiko, M. D. (2024). *Analiz parametriv makroekonomichnoi bezpeky Ukrainy v umovakh voiennoho stanu* [Analysis of macroeconomic security parameters of Ukraine during martial law]. *Economic Synergy*, vol. 1, pp. 154–166. DOI: <https://doi.org/10.53920/es-2024-1-11> (in Ukrainian)
8. Ivanov, S. (2019). *Ekonomichne vidnovlennia i rozvytok krain pislia zbroinykh konfliktiv ta voien: nevtrachenii mozhlyvosti dlia Ukrainy* [Economic recovery and development of countries after armed conflicts and wars: lost opportunities for Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy*, vol. 62 no.1(686), pp. 75–89. (in Ukrainian) DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2019.01.075>
9. Chuhunov, I., Makohon, V., Titarchuk, M., Nychyk, V., & Hrehul, V. (2024). *Finansove zabezpechennia vidbudovy ekonomiky Ukrainy* [Financial support for Ukraine's economic recovery]. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, vol. 1(54), pp. 307–315. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.1.54.2024.4253> (in Ukrainian)
10. Kraievskiy, V. M., & Bardash, S. V. (2024). *Problemy zabezpechennia finansovoi bezpeky Ukrainy* [Problems of ensuring Ukraine's financial security]. In *Innovative Development in the Global Science: Proceedings of the 3rd International Scientific and Practical Conference*. Vol. 186, pp. 58–63. Boston, USA: Scientific Collection “InterConf”. (in Ukrainian)
11. Nikitishyn, A. O., & Pasichnyi, M. D. (2024). *Metodolohichni polozhennia shchodo zmitsnennia podatkovoi ta biudzhethnoi bezpeky derzhavy* [Methodological provisions for strengthening the tax and budget security of the state]. *Efektivna ekonomika*, vol. 4. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.4.5> (in Ukrainian)
12. Vykliuk, M. (2013). *Ekonomichnyi zmist podatkovoi bezpeky ta yii skladovi* [The economic essence of tax security and its components]. *Svit finansiv*, vol. 3, pp. 126–134. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/svitfin_2013_3_16 (in Ukrainian)
13. Kushneruk, O. Y., & Alekseenko, N. M. (2020). *Podatkova bezpeka: pytannia teorii, metodolohii ta ekonomichnoi dynamiky* [Tax security: issues of theory, methodology and economic dynamics]. *Naukovi pratsi NDFI*, vol. 1, pp. 129–144. DOI: <https://doi.org/10.33763/npndfi2020.01.129> (in Ukrainian)

Стаття надійшла до редакції 13.06.2025